

SEINHORST

Geschiedenis van een bijzonder stukje Hilversum

door Kees van Aggelen

SEINHORST

Geschiedenis van een bijzonder stukje Hilversum

door Kees van Aggelen

Ingeklemd tussen de Jan van der Heijden-, Radio-, Meteoren- en Kometenstraat ligt een nieuwe wijk, Seinhorst genaamd. Aan het begin van het jaar 2000 is men volop bezig met de bouw van woningen, winkelcentra en een kerk. De eerste woningen aan de Zenderstraat zijn al bewoond!

De naam Seinhorst refereert aan de geschiedenis van de Nederlandse omroep, die haar ontstaan dankt aan de Nederlandsche Seintoestellen Fabriek. Hier werd de basis gelegd voor de omroep. In een houten loods van de NSF, op voormalige heidegrond, vond de oerknal plaats waaruit het huidige ingewikkelde radio- en televisieuni-

versum is ontstaan.¹ Het achtervoegsel “horst” heeft niet alleen de betekenis van “hoger gelegen terrein” maar ook van “nest”.

Korte geschiedenis

Van oorsprong was Hilversum een agrarisch dorp. Op de enggronden (akkers) rond het dorp verbouwden de boeren hun producten zoals boekweit, wat nog terug te vinden is in het wapen van Hilversum: vier boekweitkorrels op een blauw veld.

Vanaf de 17e eeuw ontwikkelde de plaats zich tot een belangrijk centrum voor weverijen en ververijen. De aanleg van de spoorlijn in 1874 zorgde

Luchtfoto van de NSF-fabriek kort na de opening. Van de bouw van de omliggende woonwijk is nog lang geen sprake: de fabriek lag midden op de hei. (Streekarchief)

De 'Zingende torens' van Hilversum. Op de achtergrond de in 1932 gebouwde 'rondstralende' antennemast van 135 meter hoog. Het lage gebouw rechts was het 'omroephuis'. (uit: Spanne en spanning)

voor goede verbindingen met andere plaatsen. Deze spoorlijn kwam ten oosten van de bebouwde kom van het dorp te liggen. Een nieuwe wijk ontstond daar onder de naam "Over 't Spoor". De akkers werden niet meer door de boeren gebruikt en konden verkocht worden voor woningbouw of voor de bouw van fabrieken. De gemeentelijke gasfabriek, Ensink (gietijzer), Jaarsma (kachels), Veneta (tapijten), Polak en Schwartz (geur- en smaakstoffen), Ripolin (verf) zouden samen met de opkomende sociale woningbouwprojecten, het beeld van de wijk bepalen.

De NSF

Nadat Marconi in 1895 er in slaagde om met behulp van een zender en ontvanger geluidssignalen over te brengen, werd deze draadloze telegrafie vooral toegepast in de scheepvaart. Het is ook niet verwonderlijk dat de *Nederlandsche Seintoe-stellen Fabriek* vanuit de scheepvaartwereld is ontstaan. Een syndicaat van reders richtte op 27 februari 1918 de NSF op. Men wilde onafhankelijk zijn van Engeland of Duitsland; de invoer van seintoe-stellen uit die landen was door de Eerste Wereldoorlog stopgezet.

Een andere stimulans voor oprichting van de NSF kwam van de minister van Waterstaat, Ir. C. Lely, die op zijn begroting een post had staan van

5 miljoen gulden om zo spoedig mogelijk over te gaan tot de oprichting in Nederland van een ontvangst- en zendstation voor het radio-telegrafisch verkeer met Nederlands Oost-Indië.²

Waarom Hilversum?

De oprichtingsstatuten van de NSF geven Amsterdam als vestigingsplaats aan. Naar verluidt wilde de directie de fabriek wel in Alkmaar of Tilburg vestigen, maar uiteindelijk werd het Hilversum. Hier was bouwterrein beschikbaar dat voldoende groot en goedkoop was – de grond kostte er toen ongeveer zeventig cent per vierkante meter – en er hoefde niet geheid te worden. Bovendien waren in Hilversum voldoende arbeidskrachten beschikbaar.

Aan de Groest nr. 106-108 kon een leegstaande weverij worden betrokken, zodat er vrij snel begonnen kon worden met de productie van kompassen,

1925
De **PHILIPS-H.D.O.**
Radio-dienst
brengt de
Mengelberg
Concerten
in uw huis!
Golflengte 1050 M.-

De Philips Gloeilampenfabrieken scilden aan den Hilversumschen Draadloos Omroep twee 60 M. hooge radio-torens ter beschikking, die de uitzending dermate zullen versterken, dat een ieder zal kunnen genieten van de draadloos overgebrachte muziek. Met het Concertgebouw is een overeenkomst gesloten om de **Mengelberg-Concerten** elken Donderdag uit te zenden. De torens zullen zingen, ook tot in Uw woning, mits gij er slechts voor zorgt, tijdig in het bezit te zijn van een ontvanger-toestel voorzien van Philips Radiolampen, die de muziek krachtig en zuiver zullen vertolken.

Donderdag 8 Januari
8 uur opening van het versterkte station te Hilversum.
8.15 uur Uitzending van het eerste Mengelberg-concert.

PHILIPS

De groeiende samenwerking met Philips leidde niet alleen tot de schenking van twee 60 meter-hoge zendermasten, ook sponsorde Philips vanaf 1925 de 'Mengelbergconcerten' van het Concertgebouworkest om de nieuwe torens luister bij te zetten. (uit: Spanne en spanning)

telegrafen, zenders en ontvangers voor koopvaardij, leger en marine. Er was een instrumentmakerij, smederij, afdeling voor houtbewerking, gereedschapsmakerij, een montagewerkplaats en magazijn. Op de zolder bevonden zich het kantoor en de tekenkamer. De ruimte werd echter al snel te klein. De assemblageafdeling verhuisde in maart 1919, als tijdelijke oplossing, naar het tentoonstellingsgebouw Trianon, het latere Casino-theater. Inmiddels was de bouw van een nieuwe fabriek aan de Jan van der Heijdenstraat begonnen, die op 1 juli 1921 in gebruik werd genomen.

Van fietsen naar radio's

Het lijkt misschien door de grootschalige nieuwbouw aan de Jan van der Heijdenstraat, dat het de NSF voor de wind ging. Niets is minder waar! Al in 1918 incasseerde de NSF gevoelige tegenvallers. De bouw van een zendstation voor het eiland St. Maarten en een telegrafiezender om verbinding te maken met Nederlands-Indië ging de NSF aan de neus voorbij. De concurrent Telefunken bleek goedkoper. Ook had men te kampen met gebrek aan kennis en ervaring. Om het personeel aan het werk te houden werden zelfs houten raamkozijnen en fietsen geproduceerd.

De NSF ging zich ook toeleggen op de radiotelefonie, d.w.z. het draadloos doorgeven van gesproken woord in plaats van morseseinen. In mei 1920 werd zo'n zender voor de Amsterdamse Effectenbeurs gebouwd. Hij werd verhuurd aan de Vereniging voor de Effectenhandel, maar door NSF-personeel bediend. Zo werden beurskoersen en financiële berichten doorgegeven. De zender zou voor een wereldprimeur zorgen: in 1921 begon het persbureau Vaz Dias over deze zender

De eerste kant-en-klare radio-ontvanger van de NSF, type 2501 uit 1927, waarvan er tienduizenden gemaakt zijn.

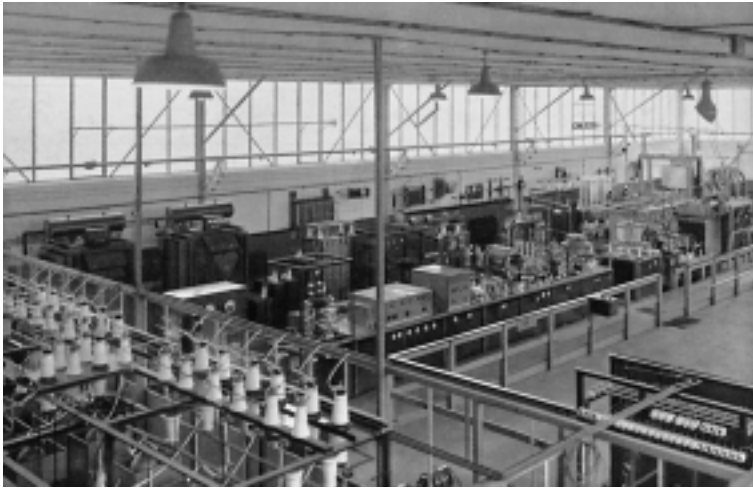
De VR-5-radioinstallatie van de NSF aan boord van het vliegtuig 'de Pelikaan' van de KLM, 1933. (foto KLM)

nieuwsberichten om te roepen en een jaar later – als eerste ter wereld – verzorgde Vaz Dias een draadloze telefonische persdienst.

NSF en luchtvaart

Al in 1918 ontving de NSF een order voor 130 vliegtuigzenders voor de militaire luchtvaart. De NSF kende in 1921 nóg een primeur: een *stand* op de ELTA (Eerste Luchtvaart Tentoonstelling Amsterdam) met een peilinrichting om vliegtuigen binnen te loodsen. De relatie met de luchtvaart werd in 1924 versterkt door de bouw van een telefoniezender voor het vliegveld Waalhaven bij Rotterdam. Ook werd voor het eerst een KLM-vliegtuig van een radio-installatie voorzien. Met een Fokker F.II, de H-NABC, werden de eerste proefvluchten met de AD2-installatie gehouden. Nog beroemder was de Fokker F.VII H-NACC. Deze zou in 1924, met een NSF-installatie aan boord, roem oogsten met de eerste vlucht van Nederland naar Indië.

Vanaf 1927 werden alle vliegtuigen van de KLM voorzien van NSF-apparatuur. Dat zegt nogal wat

De in mei 1940 opgeblazen omroepzender van de NSF. (uit: Spanne en spanning)

want de KLM nam uitsluitend genoegen met het allerbeste materiaal. De fabriek in Hilversum produceerde ook voor andere klanten zend- en ontvangstapparaten, boordinstallaties, peilinrichtingen, radiokompassen en -bakens. De VR5-installatie werden o.a. toegepast bij de beroemde Pelikaan-vlucht van Batavia naar Amsterdam (Kerst 1933) en bij de London-Melbourne race van de DC-2 "Uiver" in 1934.

Het begin van radio

De NSF produceerde ook radio-onderdelen voor particulieren. Het was in die tijd gebruikelijk om je eigen radio-ontvanger te bouwen. Er was echter vrij weinig aanbod van radioprogramma's, zodat de verkoop van NSF-onderdelen tegenviel. Willem Vogt, toen nog chef-verkoop van de NSF, bedacht dat er betere resultaten te behalen vielen als de fabriek er ook voor zorgde dat er wat meer te beluisteren viel. De NSF bouwde dus een experimentele zender van 500 watt. Het was nogal improviseren geblazen: een kistenloods werd als studio gebruikt. Ir. G.W. White, chef van het laboratorium, wilde op zaterdagavond 21 juli 1923 een proefuitzending verzorgen. De loods was bekleed met gordijnen om resonantie tegen te gaan. Er werd *live* gespeeld door een Larense Jazz-band, zangeres Anna Schlüter-van der Bruggen zong verschillende nummers, waarbij omroeper Willem Vogt de nummers op plechtige toon aan elkaar praatte. De eerste radio-uitzending vanuit Hilversum was een feit. Direct daarna zou de NSF ook complete radio-toestellen gaan leveren.

De Hilversumse skyline zou vanaf 1924 worden bepaald door de *zingende torens*. Anton Philips kon in Eindhoven de uitzendingen maar slecht ontvangen en schonk de NSF twee hoge zendermasten, wat de ontvangst van "Hilversum" in het gehele land mogelijk maakte. Trots poseerde het personeel van de NSF tussen de poten van één van de 60 meter hoge masten. Philips had grote interesse in de radio en zou een jaar later de aandelen van de reders overnemen. Eén van de masten moest 23 januari 1928 verplaatst worden. Een *zelfstralende* mast van 140 meter hoogte werd in 1932 gebouwd. Bij het uitbreken van de oorlog werden de masten in de nacht van 14 op 15 mei³ 1940 door Nederlandse troepen opgeblazen, waarbij de een enkele woningen aan de Meteorstraat vernielde.

HDO

Na de proefuitzendingen van 1923 werd het "Comité uit de Luisteraars naar de Hilversumsche Draadlooze Omroep" opgericht, dat nauw samenwerkte met de NSF. De luisteraars konden door financiële bijdragen het "Nederlandsche draadlooze telefoniestation" van de NSF in stand houden. Door deze bijdragen werd men "Luistervink" en steunde zo de HDO die niet alleen de luisterbijdragen moest innen, maar die ook programma's moest verzorgen *zonder voorkeur voor eenige godsdienstige of politieke richting*. Binnen de HDO bleven de NSF-ers markant aanwezig. Technische leiding: George White, penningmeester: F.C.W. van der Woord en omroeper/secretaris: Willem

Na de bevrijding werden de door de Duitsers leeggeroofde fabriekshallen van de NSF gebruikt om NSB-ers en andere politieke delinquenten te interneren.

Vogt. Uit de Stichting Hilversumse Draadloze Omroep (1 maart 1926) ontwikkelde zich de Algemene Nederlandse Radio Omroep, die in 1928 met de Nederlandse Omroep Vereniging fuseerde tot de Algemene Vereniging Radio Omroep (AVRO).

Vanaf de "oerknal" op 21 juli 1923 was duidelijk dat het nieuwe medium een grote toekomst tegemoet ging. Maatschappelijke groeperingen konden nu hun boodschap laten horen. Achtereenvolgens verschenen na de AVRO de NCRV, VARA, KRO en de VPRO.

Het omroepgebouw

In de beginjaren beschikten de omroepverenigingen nog niet over eigen studio's, maar maakten zij gebruik van de uitzendruimte van de NSF in het zogeheten omroephuis. Dit gebouw, dat feitelijk het directiegebouw van de NSF was, stond jarenlang aan de Jan van der Heijdenstraat. Het bouwwerk was in fraai metselwerk uitgevoerd. De entree bestond uit een zware houten deur. Aan beide zijden van de ingang werden later bronzen plaquettes aangebracht. Eén met het NSF-vignet, de letters uitgevoerd als (bliksem)stralen boven een spoel. De andere plaquette herinnerde aan

de steun en verlichting die gevangenen van het "NSF-commando" in concentratiekamp Amersfoort tussen 1943 en 1945 kregen van het NSF-personeel. Achter het omroepgebouw bevond zich aanvankelijk een stookgebouw met schoorsteen. Deze is later vervangen. Het gebouw werd nog tot medio 1996 gebruikt door het omroepprogramma "The Box", waarna het gesloopt werd.

Philips

Al in september 1922 plaatste Philips een order voor de levering van zenderonderdelen bij de NSF. Maar de banden zouden nog nauwer worden. Anton Philips had al vanaf het begin grote bewondering voor de ontluikende radio-omroep. Hij stuurde een personeelslid naar Hilversum om eens poolshoogte te nemen. Het enthousiasme van deze dring. Halbertsma was voor beide partijen profijtelijk. Het was mede door zijn advies dat in december 1924 de kleine antenne-masten vervangen werden door de twee eerder genoemde, flinke stalen torens. In 1925 kon er al reclame gemaakt worden voor de *Philips-HDO-radiodienst* die de Mengelberg-concerten van het Concertgebouworkest uitzond.

Een luchtfoto van het NSF-complex uit 1948. (uit: NSF-Gedenkboek 1948)

Anton Philips was al sinds 1923 commissaris bij de NSF. Ondanks de steun van Philips waren de verliezen in 1924 echter behoorlijk opgelopen. Liquidatie hing als een zwaard van Damocles boven het Hilversumse bedrijf. Voor Philips was het voortbestaan van de NSF van zeer groot belang. Philips kreeg behoefte aan extra productiecapaciteit voor lampen en kon gebruik maken van de *know-how* op het gebied van de radio-industrie.

Op 30 augustus 1926 werd Anton Philips president-commissaris, nadat reeds eerder de aandelen van de reders waren overgenomen. De technische leiding in Hilversum werd opgedragen aan de heer J.G.E. Gieskes, overige directie-leden waren A. Dubois, oud commandant van de leger-radioafdeling en eerste directeur van de NSF, en H. Giesen. De laatste ging zich vooral richten op de groeiende afzet van radio-onderdelen en -toestellen. Door Philips ontworpen radiotoestellen werden door de Hilversumse fabriek in grote aantallen geproduceerd.

Jaren dertig en veertig

De "NSF", want de naam bleef hardnekkig voortleven, produceerde daarnaast veel zenders. De opkomende omroeporganisaties zorgden voor veel werk in de vorm van complete radiostudio's, maar ook het inrichten van reportagewagens. Men begon zich ook toe te leggen op het maken van fijnmechanische producten. In de loop van 1939 produceerde men naast militaire radio's ook granaten, staartstukken, schokbuizen, geweer- en mitrailleuronderdelen.

Bij de Duitse inval is het complex aan de Jan van der Heijdenstraat, in tegenstelling tot het vliegveld, niet aangevallen. Nederlandse troepen blieden het zendergebouw en de drie masten op. Dit veroorzaakte aanzienlijke schade, niet alleen bij de fabriek, maar ook bij omliggende woningen. Belangrijke papieren, plannen en tekeningen konden op tijd in veiligheid worden gebracht. Deze werden naar Engeland overgebracht.

In de eerste periode van de Duitse bezetting konden verschillende werkzaamheden doorgaan.

Zo vond in 1940-1941 nog de bouw en montage plaats van de twee 125 kW-zenders voor de Nederlandse Omroep in Lopik. Maar de leveranties aan burger-klanten liepen terug. Er moest wel geproduceerd worden voor de Duitsers. Aanvankelijk kon zelfs voor "Eindhoven" geproduceerd worden. Ook kon de NSF-top bijna de gehele oorlog met de Philips directie aldaar overleggen.

Tijdens de oorlog heeft de NSF veel gedaan voor haar personeel. Denk aan extra voeding, kleding, ontspanning. Op 9 september 1944 kon de fabriek niet meer draaien; er was geen elektriciteit meer door de stagnerende kolenaanvoer. Veel personeel werd naar huis gestuurd. Vele gereedschappen, bijvoorbeeld meetapparatuur, werden daarna door werknemers thuis "in veiligheid gebracht". De Duitsers plunderden daarna de fabriek, die in mei 1945 spookachtig leegstond.

Na de bevrijding werden de lege hallen van de NSF gebruikt om "politieke delinquenten" te interneren. Deze, vooral NSB-ers, werden hardhandig opgebracht en in de lege fabriek opgeborgen. De Canadezen gebruikten het laboratorium en de kantine o.a. als noodziekenhuis.

Na-oorlogse periode

Na de oorlog nam de industriële ontwikkeling van communicatiemiddelen een enorme vlucht. Hierbij kan gedacht worden aan telefoon- en telegraafapparatuur, de verdere ontwikkeling van radio, televisie en radar. Maar ook het produceren van onderdelen, materialen en systemen behoorde tot de activiteiten, die vanaf 1945 aan de Jan van der Heijdenstraat uitgevoerd werden. Er kwamen wijzigingen in de organisatie met als belangrijke verandering: de naam!

Op 17 juli 1947 werd de NSF "N.V. Philips' Telecommunicatie Industrie" (PTI). Maar voor vele werknemers, familieleden en Hilversummers bleef het toch de NSF!

Bepaalde afdelingen of *divisies* bleven niet in Hilversum. Zo verhuisde de Philips Telecommunication Division naar Den Haag en kreeg het Noord-Hollandse Huizen de belangrijke industrie-groep radio/radar. Andere onderdelen waren in Hoorn, Alkmaar of Amersfoort gevestigd. In Hilversum werd, naast de verdere ontwikkeling van radio en televisie, de ontwikkeling en productie van telefoon- en telegrafiesystemen belangrijk.

PTDSN-terrein

In de jaren negentig werd bekend dat Philips de terreinen aan de Jan van der Heijdenstraat zou verlaten. Bepaalde afdelingen waren reeds verhuisd of waren overgegaan in AT&T (later Lucent Technologies).

Er werden lange tijd nog veel gebouwen van de voormalige NSF gebruikt door andere bedrijven. Zo zat de omroep The Box nog enige tijd in het omroepgebouw. Uit de Philipsstam kwamen ook andere takken voort: MPC Fijntechiek en Plaattechiek en het bedrijf Peek Traffic bleven nog een lange periode op het terrein gevestigd.

Een van de eerste gebouwen die gesloopt werden, was het gebouw AC. Daar was de chemische afdeling gehuisvest. Na sloop bleef het lange tijd braak liggen en werd door werknemers van Peek/MPC (Mechanische Precisie Componenten) versierd met een beeld: "van je lasvrienden". Over beelden gesproken: Philips had een aantal plaquettes, beelden en een gedenkteken "30-jaar NSF" op het terrein. Deze zijn allen verplaatst, o.a. naar de locatie aan de A. Fokkerweg en naar Eindhoven.

MPC produceerde mechanische onderdelen, gereedschappen, machines en plaatonderdelen. Het bedrijf bood werkgelegenheid aan bijna 200 mensen. Eind 1996 verhuisde het naar Amersfoort. Samen met de 300 man van Peek Traffic gingen voor Hilversum vrij veel arbeidsplaatsen verloren. Het gebouw van Peek Traffic (gebouw BC), was ooit het sociaal centrum van de PTI. Daar zat de medische dienst, keuken, maatschappelijke en sociaal-economische dienst en het woningbureau van Philips. Peek verliet het pand medio 1998, waarna het in november 1998 gesloopt werd. De grote centrale hallen, ooit het hart van de NSF-fabriek stonden in het voorjaar van 1997 leeg. Het was een vreemd gezicht en deed denken aan de periode dat de Duitsers aan het einde van de oorlog de fabriek leeggeroofd hadden. De hallen (gebouwen F, H, G, J en AE) gingen in december 1997 tegen de vlakte.

Schoorsteen NSF

Ter gelegenheid van het twintigjarig bestaan van *Albertus Perk* verscheen in 1995 een publicatie *Hilversum en de Omroep* en was er een tentoonstelling over dit onderwerp in het Omroepmuseum. Bij de officiële opening daarvan werd bij de

wethouder het behoud van het omroepgebouw en de schoorsteen bepleit. Ook in het jaar van het Industrieel Erfgoed kreeg de schoorsteen alle aandacht, bijvoorbeeld door een lezing op een ledenavond van *Albertus Perk*. In dat jaar werd de schoorsteen onder de aandacht van de raadscommissie Stadsontwikkeling gebracht. Op verzoek van die commissie was de wethouder Ruimtelijke Ordening bereid tot een onderzoek voor het behoud van de schoorsteen.

Albertus Perk zette zich in voor het behoud van die schoorsteen en werd daarin gesteund door de monumentencommissie en de landelijke Bond Heemschut. In oktober 1997 werd een aanvraag tot aanwijzing als Rijksmonument bij de minister van OC&W ingediend. De provincie Noord-Holland had de schoorsteen beschreven en geselecteerd voor plaatsing op de rijksmonumentenlijst. De staatssecretaris van OC&W en de Raad voor Cultuur wezen dit verzoek om rijksbescherming echter af. Vervolgens wilde het college van B. en W. dat de schoorsteen het bouwplan van projectontwikkelaar Mabon niet langer in de weg zou staan. Steun voor behoud werd afgewezen.

Eind februari 1999 besloot de raadscommissie dat de schoorsteen weg mocht. Daarop trok AP het bezwaar in tegen de afwijzing van de monumenten aanvraag. Op 9 maart 1999 werd de schoorsteen, bij de tweede poging!, opgeblazen.

Gebouw "Orion"

Op het Seinhorsterrein bleef één gebouw uit de "Philipstijd" bewaard. Het was het gebouw BD, waar in de jaren '60 tot '90 belangrijke research werd uitgevoerd. Daar waren de ontwerp- en teken tafels en kon men vele computers aantreffen. Ter voorkoming van bedrijfspionage was het verboden daar binnen foto's te maken! Na het vertrek van Philips werd het gebouw gekocht door Hanegraaf Beheer- en Beleggingsmaatschappij.

Het gebouw werd geheel gerenoveerd door architect Jim Klinkhamer (Haarlem, 1949), die zorgde dat het gebouw "een nieuw gezicht" kreeg. Ook het interieur werd met zorg ontworpen. In eerste instantie zou het gebouw plaats bieden aan vijftien "units" voor tien tot twaalf ondernemingen. Het liep evenwel anders; thans zijn de Gooi- en Eemlander (en Goois Weekblad), VDA Informatiebeheersing en de Stichting Thuiszorg de drie hoofdgebruikers.

Kerk "De Morgenster"

De Samen op Weg-gemeente, bestaande uit de hervormde gemeente en de gereformeerde kerken, besloot om vier kerkgebouwen in Hilversum te sluiten. In plaats daarvan komen er twee nieuwe kerken. Eén van de twee is De Morgenster, een kerk naar het ontwerp van Jim Klinkhamer. Op 21 april 1999 gaven schoolkinderen, leden van de Samen op Weg-gemeente, burgemeester Bakker en de wethouders Borstlap en Smit het startsein voor de bouw.

De kerk heeft een ovaalvormige onderbouw, die in de grond verzonken is waardoor de vloer van de kerk ruim twee meter beneden het maaiveld ligt. In de benedenruimte bevinden zich de ontmoetingsruimte en drie vergaderzalen met keuken, kantoor, toiletten en een stiltecentrum voor een gebedsdienst, uitvaart of meditatie. De kerkzaal ligt één meter boven het maaiveld. De ruimte biedt plaats aan vierhonderd personen. Rond de zaal komt een balustrade.

Met behulp van een grote kraan werd in december 1999 het "spaceframe" aangebracht. Dit frame draagt het dak. Het is bijzonder dat dezelfde architect is gekozen voor de renovatie van het Orion-gebouw en de nieuwe kerk De Morgenster.

Winkelen en wonen in de wijk Seinhorst

In de nieuwe wijk komt een nieuw winkelcentrum met parkeerkelder. Het zal in opvallende contrasterende kleuren rood en grijs-zwart worden uitgevoerd. Daarin komen twee supermarkten plus een aantal "losse" winkels. Het ontwerp voor het winkelcentrum is van Cor Pauw van architectenbureau Kokon.

De woningen zijn verdeeld in twee typen: boven het winkelcentrum komen appartementen en op het open deel komen drie blokken met zestig *urban villa's*. De eengezinswoningen komen aan de Zenderstraat en Radiostraat. Deze zijn in februari en maart 2000 opgeleverd. De woningen van architect Hans Hagenbeek geven een fraai kleurrijk aspect aan de nieuwe wijk.

Noten

- 1 Jan van Herpen, 'De oerknal: 21 juli 1923', in: *Hilversum en de omroep*, p. 25-27 (Hilversum 1995).
- 2 I.J. Blanken, lezing voor *Albertus Perk*, ledenavond 26 september 1995.
- 3 Vogt, *Spanne en spanning*, p. 215 (Amsterdam 1958) heeft het over 13 op 14 mei.